

Komenský vykládá Komenského

Citáty Jana Amose Komenského

Epizoda 14 – Bohatství královny Fortuny

Touha a žádostivost

Pokud si někdo zamiluje majetek, čím více ho má, tím více ho žádá. A i kdyby vlastnil celý svět, stejně by mu to bylo málo a ohlížel by se po něčem dalším, jak ukazuje příklad Alexandra Velikého. Pokud se někdo roztouží po slávě, nic na světě pro něj není tak vysoké, aby se s tím spokojil, a jeho žádost se pne stále výš. Oblíbí-li si kdo rozkoše, i kdyby celé potoky všech slastí tekly skrze něj, nikdy neřekne, že má dost. Vždy mu to, co má, zevšední a vždy se po něčem lahodnějším bude ohlížet. *Didaktika str. 46*

Chamtivost je neukojitelné zlo

Bezuzdná touha po majetku plodí hrabivost. Je to neukojitelné zlo, protože hrabivec se bohatství nikdy nenasytí (a přitom se bojí, že mu budou scházet ty nejnnutnější věci, a dovolenými i nedovolenými prostředky usiluje o zbohatnutí). Třebaže vlastní měšce nacpané penězi, truhly přeplněné ošacením a skříně nabitě cennostmi a všelijakou výbavou, přesto má strach z nouze a uprostřed hojnosti zakouší chudobu. Stejně nakonec nekale nabyté jmění nekale promrhají marnotratní dědicové. K tomu, abychom unikli tomuto duchovnímu moru a zapudili ho od sebe, nám velmi pomůže, když svou mysl zabezpečíme následujícími protilékami.

1. Je pustou marností mít dům, vzácné zařízení a ozdobné předměty všeho druhu, které si majitel obstaral nikoli pro svou potřebu, nýbrž pro oči diváků, protože všechno je třeba měřit užitkem. K čemu slouží bota větší, než to noha potřebuje? K čemu pancíř, plášť a zbraně větší, než je přiměřené? A tak je to i s měšcem a přebytečným zlatem a stříbrem. David prozíravě odmítal přijmout Saulovo roucho. Znamý filosof vracel králi zlato, které mu král přinášel. Stejně si počínejme i my vůči Bohu, a když nám nabízí víc, než potřebujeme, modleme se k němu spolu s moudrým Agúrem: Nedávej mi chudobu ani bohatství (Př 30,8). Seneca to říká krásně: „Přirozenost si vyžaduje chléb a vodu. Nikdo není tak chudý, aby to neměl, a každý, kdo svá přání omezil jen na to, bude ve štěstí soupeřit se samotným Jobem.“
2. Mít pole, vinice, stáda dobytka a jakýkoli druh zisku, to všechno ve větší míře, než je třeba, je marná lopota a pachtění. Přirozenost si totiž vyžaduje jen to, co je potřeba, a spokojí se s málem, takže člověk, který se dychtivě shání po něčem, čím by se rozptýlil a umožil, se zdá být podobný šilenci.
3. Stejně jako na cestě, tak také v životě platí, že čím volnější má kdo ruce a je méně zatížen zavazadly, tím lehčeji a příjemněji se mu kráčí. Co je to tedy bohatství? Mnoho zavazadel na krátkou cestu.
4. Jídlo, šaty, dům, zařízení, peníze, to vše si opatřujeme jen pro uspokojení životních potřeb. Tomu však nesmírné bohatství neprospívá, ale naopak to ztěžuje, stejně jako velký náklad zatěžuje loď.

5. Samo zlato se neliší od bláta, když ho nepoužíváš, až na to, že se víc natrápíš s jeho hlídáním. A také způsobuje, že zatímco o ně usiluješ, zanedbáváš právě to, o co se má člověk starat především.
6. Usilovné hromadění bohatství spojené se zanedbáváním zbožnosti je službou modlám.
7. Život boháčů je venku vystaven úkladům a doma je v nadídem pro ničemníky (Seneca, list 81). Stručně řečeno: Bohatstvím přirozenosti je soběstačnost.

Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 207–208

Jak moudře hospodařit s majetkem

V tomto případě je nejbezpečnější vydat se střední cestou, to znamená usilovat o šetrnost a vyhnout se jak skrblictví, tak marnotratnosti. Neusiluj o nadměrné bohatství a netrap se s jeho hromaděním. Zároveň ho nemoudře neodmítej a nerozhazuj, ale buď šetrný. Všechno, co získáváš a vydáváš, zapisuj do účetní knihy příjmů a výdajů. Nebudeš-li trpět nouzí, budeš dost bohatý a sama šetrnost bude tvým pokladem.

Chceš přesto znát umění, jak zbohatnout? Můžeš se mu v krátké době naučit. Omezuj svou chtivost! Pak pochopíš, kolik je toho, co můžeme postrádat. Diogenés byl bohatší než Alexandr, protože více bylo toho, co si mohl dovolit nepožadovat, než toho, co Alexandr mohl dát. Moudrý člověk nikdy nestrádá nouzí, neboť žije spokojen se svým údělem a dává pozor, aby vydání nepřevýšila jeho majetek. Nouzí bys netrpěl, majetku šetrně užívej svého, zpívá básník. Je to přesně tak. Rok má velká ústa. Nedostatkem bude trpět ten, kdo svůj majetek promrhá, kdo více vydává než shromazďuje. Nechtít stále něco kupovat, to představuje příjem. Žít tedy spokojeně s tím, co mám, je největší bohatství. Zvykej si proto na málo a nevztahuj svou touhu na to, co přesahuje tvé možnosti...

Blahoslavení chudí duchem, praví Kristus (Mt 5). To znamená ti, kteří jsou připraveni na chudobu a vůbec na všechno, co Bůh přikáže. Jsou to ti, kteří se odevzdaně zříkají všeho, aby jejich duch nebyl zapleten do pozemských věcí, neboť takovým Bůh zaslibuje království nebeské. Takto je dovoleno vlastnit třeba i svět, aniž si však přivlastníme nebo zotročíme ducha. Byli bychom sami sebou, kdybychom se nestarali o zbytečnosti a kdybychom se spíše snažili naplnit si ducha než zadky, břicha nebo oči...

Kdo rozmnožuje bohatství, rozmnožuje starosti. Rabínský výrok. Hlodej a hryzej tu kost, kterou ti přidělil osud.

Lod' zatěžuje nadměrný náklad, duši zase zbytečné bohatství. Touha po majetku je dětinské přání (Seneca, list 116). Je lépe se obrátit k touze po skutečném dobru, abychom se stali pány veškerenstva.

Sluší se, abychom měli smýšlení Kristovo (1K 2,16). Jaké bylo Kristovo smýšlení o bohatství, je jasné (2K 8,9). Ačkoli byl bohatý, chtěl se stát chudým, nechtěl nic vlastnit a ani k tomu nevybízel. V tom nás odkazuje na příklad ptáků a lilií. Sám pak, pokud co měl, nechtěl to spravovat, ale svěřil to Jidášovi, a ne ostatním, které měl raději. Tak i sám nebeský Otec skutkem dokazuje, do jaké míry si cení bohatství, když je většinou svěřuje do správy bezbožníkům. Ukazuje tak, že to není to pravé dobro, ale že těm, kteří zanedbávají trvalejší dobra, svěřuje alespoň menší.

Budeš-li žít podle přírody, nikdy nebudeš chudý (Seneca, list 16, 17, 18, rovněž 20, 21, 91 a 120).
Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 208–209

O rozumném zacházení s věcmi

Jsou tři druhy rozumnosti, jež se vztahuje k vnějším statkům při jejich získávání, uchovávání, užívání. Rozumné získávání od člověka chce, aby nabýval: 1. čeho je třeba; 2. kolik je toho třeba; 3. dovolenými a chvályhodnými způsoby.

Ne všechno se přece hodí všem. Zemědělec spojený s půdou potřebuje hospodářství, louky, zahrady, dobytek. Obchodníci potřebují peníze a zboží, řemeslníci nástroje, vzdělanci knihy apod. A ti, kteří potřebují to nebo ono, to zase nepotřebují ve stejné míře. Kdo má velké hospodářství, potřebuje hojnou čeleď. Kdo má hojnou čeleď nebo mnoho poddaných, potřebuje velké příjmy. Kdo se zabývá velkými obchody, potřebuje hodně peněz. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 209*

Rozumného užívání se týkají tři pravidla.

1. Neužíváš-li věcí, je zbytečné je vlastnit (Kaz 5,10). Co je platný pohled, není-li povolen užitek?
2. Co se neužívá, bývá i břemenem, tak jako bota, jež je větší, než noha potřebuje.
3. Bývá i ke škodě. Neboť vše, co zatěžuje, to unavuje, co unavuje, to vysiluje a nakonec škodí. Dokonce se dá říci, že neužívat znamená zneužívat. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 209*

Štědrost či marnotratnost?

Marnotratník štědrost pouze předstírá. Je totiž velký rozdíl mezi tím, když někdo umí dávat, a tím, když neumí udržet majetek. Je mnoho těch, kteří neobdarovávají, ale rozhazují (Seneca, list 121). *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 221*

Citáty jsou vybrány z těchto knih Jana Amose Komenského a vztahují se vždy k obsahu jednotlivých dílů animovaného seriálu:

KOMENSKÝ, J. A. *Obecná porada o nápravě věcí lidských*, I., II., III., Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*, Žandov: Nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

KOMENSKÝ, J. A. *Unum Necessarium - Jedno nezbytné*, Praha: Nakladatelství Kalich, 1999.

KOMENSKÝ, J. A. *Předehra pansofie, Objasnění pansofických pokusů*, Praha: Nakladatelství Academia, 2010

KOMENSKÝ, J. A. *Didactica*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 11, Praha: Nakladatelství Academia, 1973

KOMENSKÝ, J. A. *Epistula ad Montanum*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 1, Praha: Nakladatelství Academia, 1969

Odkazy u citátů z Obecné porady o nápravě lidských jsou ve formátu svazek (římskými číslicemi) a číslo stránky.

ČESKÉ STUDNY

